

4. Rebus B.M. (2001) Psychological bases of business communication. M.: Ilexa. 176.
5. Jacobson P.M. (1966) Emotional life of schoolchildren. M.: Enlightenment. 291.

АНАЛІЗ ПРОЕКТНО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ З КУРСУ «МЕТОДИ НАВЧАННЯ КРЕСЛЕННЯ»

Л.В. Божко

Анотація. Науково обґрунтовані особливості проектно-технологічної діяльності трудових досліджень майбутніх учителів та семантично описані поняття «технічні здібності», «технічне мислення» та «проектно-технологічне мислення», методика стимулювання дизайну та технічного мислення майбутніх учителів при вивченні графічних дисциплін. Вимоги до графічної та технологічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання в контексті підходу до компетентності, їх професійно значущих якостей формулюються на основі ретельного аналізу сучасних перетворень у сфері освіти; виявлено особливості методів навчання малюнка в ході проекту та технічне мислення майбутніх учителів трудових досліджень.

Ключові слова: проектно-технологічна діяльність, технічні навички, технічне мислення, методи навчання малюнків, графічна підготовка майбутніх вчителів технології, проектні та виробничі завдання.

АНАЛИЗ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТРУДОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ ИЗ КУРСА «МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ЧЕРТЕЖА»

Л.В. Божко

Аннотация. Научно обоснованные особенности проектно-технологической деятельности трудовых исследований будущих учителей и семантически описаны понятия «технические возможности», «техническое мышление» и «проектно-технологическое мышление», методика стимулирования дизайна и технического мышления будущих учителей при изучении графических дисциплин. Требования к графической и технологической подготовке будущих учителей трудового обучения в контексте подхода к компетентности, их профессионально значимых качеств формулируются на основе тщательного анализа современных преобразований в сфере образования; выявлены особенности методов обучения рисунка в ходе проекта и техническое мышление будущих учителей при трудовых исследованиях.

Ключевые слова: проектно-технологическая деятельность, технические навыки, техническое мышление, методы обучения рисунков, графическая подготовка будущих учителей технологии, проектные и производственные задачи.

УДК 378.663-057.21:001.89

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

І. М. БУЦИК, кандидат педагогічних наук, доцент, докторант кафедри педагогіки

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: i_butsyk@ukr.net

Анотація. У статті схарактеризовано організацію навчального процесу щодо формування дослідницьких здатностей на етапах зародження інженерної підготовки та підготовки інженерів для сільського господарства, впровадження методик з елементами дослідництва, широкого залучення студентів до науково-дослідної роботи, уведення науково-дослідної роботи студентів як обов'язкового елемента навчального процесу, зниження дослідницької підготовки інженерів аграрного профілю, спрямованість сучасної освіти.

Ключові слова: дослідницькі здатності, система, методична система, методика навчання, інженер аграрного профілю.

Актуальність (Introduction). Професійна підготовка інженерів аграрного профілю до дослідницької діяльності має свої історичні корені. Навчальний процес з давніх часів зазнавав постійного розвитку і удосконалення. Ті чи інші суспільні чинники впливали на зміни у підходах в організації навчального процесу, що і спричинило зміну видів навчання, змісту, ме-

тодів, форм і засобів.

Основним визначальним завданням методичної системи формування дослідницької компетентності у професійній підготовці інженерів аграрного профілю є об'єднання у собі необхідних спеціальних методик та технологій навчання, завданням яких є підготовка фахівця до здійснення дослідницької діяльності під час його роботи з технікою та технологіями в агропромисловому виробництві [2]. Оскільки методична система є складовою загальної системи підготовки фахівця, то вона завжди є і буде залежною від розвитку останньої. Отже, зазначене спрямовує дослідження у бік здійснення ретроспективного аналізу становлення та розвитку підготовки інженерів аграрного профілю до дослідницької діяльності та методичних систем навчання на основі аналізу розвитку їх професійної підготовки.

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). На сьогодні в науковій теорії поширені різні погляди стосовно підготовки фахівців в Україні та за її межами. Науковці відзначають, що «проблемою здійснення науково-дослідної роботи серед студентів цікавилися багато дослідників, починаючи з часу створення перших вищих навчальних закладів в Україні» [9, с. 24]. Проте проблема вивчення історії становлення та розвитку методичних систем та підготовки інженерів аграрного профілю до здійснення дослідницької діяльності у професійній підготовці на сьогодні знаходиться на своєму початковому етапі, оскільки цим питанням до нині майже не приділялося уваги вітчизняними і закордонними вченими. Основними джерельними базами для вивчення і опису історії стали архівні матеріали та роботи Л. Білан, О. Білана, К. Галкіна, О. Горшкової, А. Дорошкевича, Л. Істоміної, Н. Ерганової, Ю. Єрфорта, В. Іскрицького, О. Криштановської, Ю. Кустова, В. Манька, І. Мещерського, Н. Москаленко, С. Подлесного, О. Тітової, П. Уварова, Т. Хоменко, Є. Шаповалова та ін. Для здійснення аналізу вищезазначених проблем у своїх дослідженнях спиралися на етапи зародження і еволюції методичних систем навчання запропонованих І. Готською [5]. Про те, у вказаних працях не досліджується проблема становлення та розвитку підготовки інженерів аграрного профілю до дослідницької діяльності.

Мета (Purpose). Метою нашого дослідження є виділення характерних особливостей становлення та розвитку підготовки інженерів аграрного профілю до дослідницької діяльності.

Методи (Methods). Теоретичні: вивчення та аналіз педагогічної літератури, архівних матеріалів та наукових статей з питань становлення та розвитку дослідницьких здатностей у професійній підготовці інженерів та інженерів аграрного профілю, узагальнення та систематизація етапів розвитку; класифікація та систематизація теоретичних даних.

Результати (Results). Сучасні історичні наукові дослідження суспільного прогресу та освіти доводять, що визначальним періодом у становленні та розвитку методичних систем навчання, зокрема і системи формування дослідницької компетентності у професійній підготовці інженерів аграрного профілю, стала саме друга половина ХХ століття. Нині вважається, що світовий розвиток методичних систем загалом, а також і інженерів аграрного профілю, бере свій початок із кінця ХVІІІ століття, коли відбулася перша промислова революція. Але безпосереднє зародження спеціалізованих методик навчання, які у подальшому стали основою для формування та розвитку методичних систем, і в тому числі, і методик, спрямованих на формування певних дослідницьких здатностей, відбулося дещо раніше.

Методика навчання професійних дисциплін бере свій початок з ХVІІІ століття із появи в освіті спеціальних навчальних предметів, метою яких була підготовка студентів та учнів до виконання професійної діяльності. Ця методика ґрунтувалася на основах організації навчання, які мали ще більш глибокі корені власного становлення. Проведений контент-аналіз дозволив виокремити етапи становлення та розвитку дослідницької підготовки інженерів аграрного профілю.

1) *Етап зародження інженерної підготовки (до першої половини ХVІІІ ст.).* Одним із перших видів навчання у світі було догматичне навчання. Воно характеризувалося тим, що особистість, яка навчалася, отримувала від старшого покоління знання у готовому вигляді, як певні незмінні настанови та закони, не вдаючись до з'ясування причини виникнення тих чи інших явищ та процесів. Така організація навчального процесу здійснювалася через реалізацію окремих методик навчання певному ремеслу.

У XVII столітті у Європі, завдячуючи необхідності розвитку військової справи, починає зароджуватися підготовка інженерів. На той час підготовка інженерів здійснювалася на основі застосування таких методів навчання: практичний показ, спостереження, усне повторення, вправи за зразком і алгоритмом. Увага формування дослідницьких здатностей з боку вчителя (майстра) майже не приділялася. Але, на наш погляд, цей процес все ж міг відбуватися на основі власного вмотивованого учнівського спостереження. Самостійно використовуючи методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції та узагальнення вони могли формувати певні висновки про дійсність, предмети та явища, про ефективність та якість робіт, використання знаряддя та інструменту тощо. Але, все ж таки, це навчання, маючи свої специфічні методики передачі та засвоєння знань, не дозволяли у повній мірі розвивати мислення та здібності учнів, у тому числі і дослідницькі здатності.

2) *Етап зародження підготовки інженерів для сільського господарства (друга половина XVIII – перша половина XIX ст.).* У другій половині XVIII столітті в європейських країнах відбувається інтенсивний розвиток сільського господарства. Відтоді, почала з'явилася сільськогосподарська техніка. Одним із головних завдань інженерної діяльності на той час було винахідництво. Існуючий у ті часи розвиток техніки вимагав вирішення складних інженерних завдань, що у подальшому детермінувало розвиток експериментального виробництва, масовість у підготовці інженерних кадрів та прискорення розвитку машинного виробництва, що ґрунтувалося на цілеспрямованих науково-інженерних дослідженнях. Це і спричинило потребу в організації наукового і системного навчання інженерів [10].

Організація спеціалізованих інженерних шкіл у Європі, училищ, інститутів та консерваторій стало початком наступного етапу розвитку світової інженерної діяльності. На той час відбулося впровадження нових елементів у методиках навчання на основі пояснювального, а згодом пояснювально-ілюстративного навчання, що забезпечувало не тільки передачу певного досвіду учням, а роз'яснювало ті чи інші явища та процеси з метою їх розуміння та кращого запам'ятовування. На основі цього з'являється певна логічна послідовність у викладі знань, відкриття та використання нових методів і форм навчання, і, відповідно, застосуванню системних підходів в організації навчального процесу. Особливим підходом в організації навчання стало залучення студентів до науково-дослідницької діяльності викладачів.

Одним із ключових моментів виникнення етапу початкового розвитку підготовки інженерів аграрного профілю стало започаткування у XVIII столітті викладання сільського господарства як навчального предмету у університетах Німеччини. У подальшому відбулося відкриття і у всіх інших університетах кафедр для викладання сільського господарства, відкриваються спеціальні освітні сільськогосподарські школи [1]. Від тоді вперше відбувається поєднання теоретичного, практичного та елементів проектного навчання (виконання дійсних інженерних проектів), що дозволило розвинути методiku навчання певним навчальним предметам, яка почала зароджуватися як окрема методична система і увійшла до складу освітньої системи.

У подальшому започатковується застосування диспуту у навчальній практиці. Такий підхід став в основі розвитку методики навчання з елементами теоретичного дослідження студентів, які мали аргументовано доводити власні рішення. На основі чого відбулося удосконалення методики навчання у напрямі розвитку дослідницької діяльності студентів. Однією з причин цього, стало залучення студентів до науково-дослідних робіт, якими займалися викладачі.

3) *Етап зародження методик з елементами дослідництва у підготовці інженерів для сільського господарства (друга половина XIX ст. – початок XX ст.).* Основними факторами такого розвитку методик навчання стала друга промислова революція. В освіту широко починають запроваджуватися системи виробничого навчання, в основу яких входять і методи навчання роботі за певною технологією. Зазначені освітні підходи також вплинули і на підготовку інженерів того часу.

У другій половині XIX століття у Європі стрімко починає розвиватися промисловість, започатковано застосування посівних та ґрунтообробних машин, перших тракторів з паровими двигунами. У Британії, у Франції, США та Німеччині більш інтенсивно почали проводитися дослідження, спрямовані на розробку нових сільськогосподарських машин та вдосконалення існуючих [11], з'являються асоціації інженерів сільського господарства [13].

У цей період на українських землях також почало розвиватися сільське господарство та металургія, що спричинило відкриття різномірних закладів аграрної освіти, серед яких: школи, класи, курси, училища. Пізніше відкриваються плугобудівні заводи, майстерні з ремонту сільськогосподарської техніки, спеціалізовані тваринницькі ферми. Ці процеси відбувалися на основі залучення до виробничої діяльності відповідних кадрів, серед яких і інженери. З'явилися перші аграрні навчальні заклади, в діяльності яких використовувався досвід зарубіжних країн [1]. У перших аграрних навчальних закладах не приділялася увага цілеспрямованому формуванню дослідницьких здатностей учнів. Цей процес відбувався стихійно на основі особистісного інтересу учня, його допитливості, цілеспрямованого спостереження, кмітливості. У сільськогосподарській освіті учні залучалися до експериментальної роботи у ході їх практичного навчання під час вирощування сільськогосподарської продукції. Таке навчання не дозволяло у повній мірі розвивати їх дослідницькі здатності.

У кінці XIX століття на території сучасної України для підготовки фахівців для машинобудівних заводів у були відкриті кафедри сільськогосподарських машин, які окрім підготовки фахівців, проводили наукові дослідження, направлені на розробку технічних рекомендацій удосконалення ґрунтообробних знарядь та обприскувачів. Переважну частину наукових досліджень викладачі здійснювали на станції випробовування землеробських машин і знарядь [1, 8], до практичних занять на якій залучалися студенти. Серед практичних методів навчання головне місце також займав лабораторний метод. Під час виконання лабораторних робіт студенти, здійснюючи дослідницьку роботу, вивчали певні техніко-технологічні процеси під час проведення експериментів у спеціальних кабінетах і майстернях [1].

Одним із важливих етапів розвитку методик навчання, спрямованих на формування дослідницьких здатностей у професійній підготовці інженерів, були часи початкового розвитку промисловості, організації експериментальних наукових досліджень у сільськогосподарському машинобудуванні та відкриття технічної сільськогосподарської освіти (друга половина XIX ст. – початок XX ст.). Цей етап доцільно вважати як етап навчання технологіям, оскільки у цей період розпочинають широке впровадження різноманітних технологій у сільському господарстві і промисловості. Тому основним завданням освітніх закладів була підготовка кадрів до роботи з технікою за певними технологіями.

Характерною особливістю у формуванні дослідницьких здатностей у майбутніх інженерів аграрного профілю на даному етапі слід вважати переорієнтування методики навчання на часткове використання методів спостереження, аналізу, встановленню причинно-наслідкових зв'язків, вирішенню виробничих проблем. Теоретичні та практичні заняття передбачали використання наочного показу способів та прийомів робіт у сільському господарстві, проведення дослідів. Тодішня організація підготовки аграрних кадрів спрямовує своє зусилля на забезпечення їх практичного навчання за умови збереження високого рівня теоретичних знань, організацію експериментальних наукових досліджень та залучення до навчально-наукової роботи студентів на експериментальних станціях, експериментальних лабораторіях та виробничих майстернях [3]. Таке навчання не мало достатньої ефективності у процесі формування дослідницьких здатностей у майбутніх інженерів-аграрників і вимагало певного удосконалення. І, як результат, у кінці XIX з'являються перші студентські наукові гуртки.

Подальший розвиток сільського господарства та машинобудування поступово ускладнює структуру інженерної діяльності. Технології у сільському господарстві та сільськогосподарському машинобудуванні вимагали вивчення і розробки нових технологічних процесів, що передбачало конструювання і виробництво нових машин, впровадження їх у виробництво. На той час інженерна праця у себе включала конструювання та виробництво різних технічних систем, винахідництво, проектування і інженерні дослідження [7]. Сюди відносяться технічні розрахунки, вибір матеріалів і способів їх обробки, контроль якості, способи виготовлення деталей і з'єднання деталей і вузлів [14], проектування машинобудівних заводів і організація виробництва на них.

4) *Етап широкого залучення студентів до науково-дослідної роботи у підготовці інженерів для сільського господарства (друга чверть XX ст.).* Початок XX століття характеризувався бурхливим розвитком інженерної освіти і методик навчання. Цей етап відбувався на основі прогресу у сільському господарстві, машинобудуванні, економіці, торгівлі та інших га-

лузях, оскільки перед суспільством ставилися завдання вирішення складних технічних завдань виробництва та практичного використання нових наукових знань.

З розвитком сільськогосподарського виробництва урізноманітнюється професійна діяльність фахівців, які працювали з технікою та технологіями. У цей час відбувається розвиток інженерної освіти: створюються необхідні передумови для вирішення завдань дослідницької підготовки студентів; розробляються навчальні програми з орієнтирами на фундаментальну підготовку випускників, які могли б швидко адаптуватися до нових умов і застосовувати нові передові досягнення науки і техніки [4].

Характерними рисами лабораторних і практичних занять у підготовці інженерів-аграрників було самостійне виконання студентами теоретичних та практичних завдань під керівництвом викладача у лабораторіях та майстернях. Здебільшого лабораторні заняття передбачали здійснення натуральних або імітаційних експериментів чи дослідів з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень. За такого підходу студент оволодівав уміннями та навичками роботи з лабораторним спеціалізованим обладнанням, виміральною апаратурою, методикою експериментальних досліджень.

Більш широкого застосування в навчальному процесі вищих навчальних закладів набуває науково-дослідна робота студентів, які активно залучаються до підготовки наукових доповідей, виступів на студентських наукових конференціях, в участі у конкурсах наукових студентських робіт. Але, така практика освітнього процесу на початковому етапі не охоплювала усіх студентів. До вказаних видів діяльності переважно залучалися лише більш здібні та вмотивовані студенти. Тому, слід вважати, що на той час, ще не існувало цілеспрямованої підготовки студентів до дослідницької діяльності.

5) *Етап уведення науково-дослідної студентів як обов'язкового елементу навчального процесу (від другої половини ХХ ст. – до 90-х рр. ХХ ст.).* На той час у сільськогосподарських вищих навчальних закладах діяли різноманітні спеціалізовані вузькопрофільні наукові гуртки. Основною формою роботи гуртків були наукові доповіді студентів за матеріалами їх власних досліджень та подальше їх обговорення. Пізніше наукові гуртки об'єднуються у наукові товариства, метою яких було об'єднання українського студентства для підсилення його наукового знання у всіх галузях науки і розвитку студентського наукового дослідництва. Діяльність таких об'єднань спрямовувалося, у першу чергу, на публічну презентацію отриманих наукових досягнень, шляхом читання доповідей та рефератів, виданні наукових статей, накопичення власної бібліотеки, організації наукових екскурсій.

У середині ХХ ст. розпочинається епоха науково-технічної революції, яка також спонукала розвиток наукових та прикладних досліджень у технічній галузі. Постійне збільшення та удосконалення технологізації виробничих процесів, широке застосування наукових досягнень, впровадження нових професій та професійних функцій зумовили зміни у методиці та програмах навчання. На даному етапі науково-технічного прогресу інженерна діяльність тісно пов'язується із науково-дослідною [6]. Головною узагальненою функцією інженерної праці є розвиток технічного забезпечення суспільства, що здійснюється на основі врахування у діяльності нових наукових досягнень. Структура інженерної діяльності в аграрному виробництві передбачає різносторонність професійних функцій, що характерні різним профілям та спеціальностям, серед яких: наукова-технічна, економічна, управлінська, та організаційна функції.

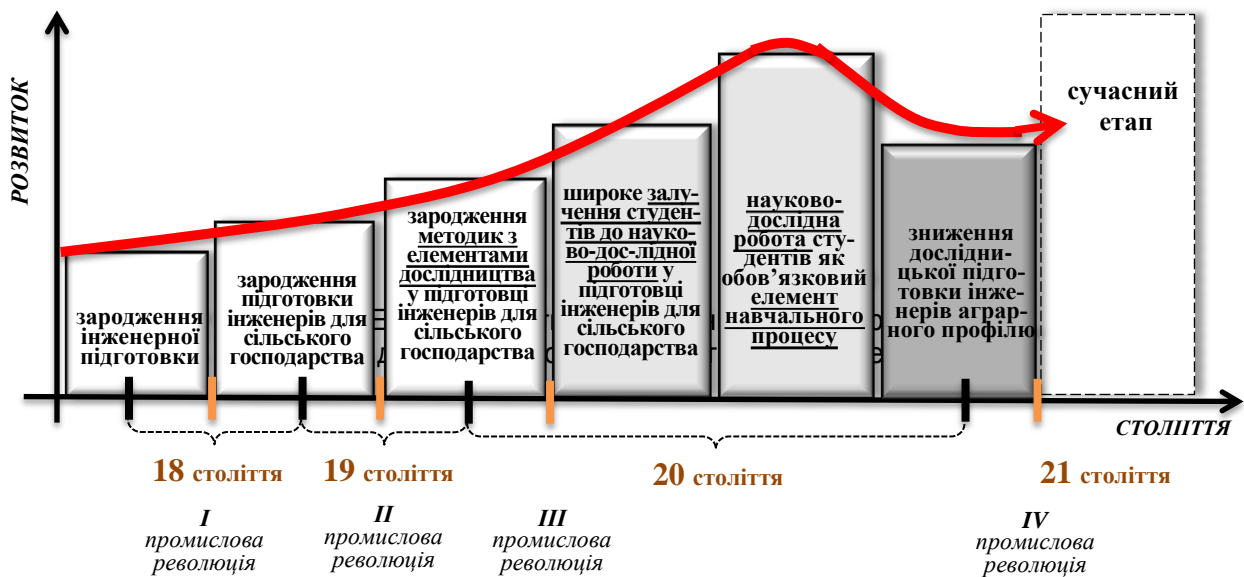
Науково-дослідна студентська робота інженерних спеціальностей сільськогосподарських вищих навчальних закладів також стала невід'ємною частиною підготовки фахівців. Майбутні фахівці залучалися до участі у кафедральних науково-дослідних тематиках на кафедральних лабораторних базах. Однією із поширених форм науково-дослідної діяльності студентів стала їх робота, у вільний від занять час, у студентських конструкторських та проектно-конструкторських бюро. Така діяльність передбачала науково-дослідні та винахідницькі роботи з удосконалення існуючої та винайдення нової техніки, різних пристроїв, машин, апаратів, реалізації та впровадження у виробництво результатів наукових досліджень, винаходів і раціональних пропозицій. Досить поширеним результатом науково-дослідної роботи майбутніх інженерів було отримання ними патентів.

6) *Етап зниження дослідницької підготовки інженерів аграрного профілю (з початку 90-х рр. ХХ ст. – до початку ХХІ століття).* У 90-х роках минулого століття відбувається

ринкова трансформація національної економіки, що спричинило глибоку соціально-економічну кризу. Катастрофічна ситуація торкнулася усіх галузей народного господарства, серед яких сільське господарство та машинобудування. Такі процеси призвели до деградації у трудових відносинах, деформацією структури виробництв та мотивації праці, що спричинило певні зміни в освітніх процесах, зокрема, і в організації дослідницької підготовки інженерів аграрного профілю.

У той час реалізація дослідницької підготовки студентів не мала чіткого цілеспрямованого характеру. Студентів вибірково навчали дослідженням у тій чи іншій науці, що дозволяло формувати у них науковий світогляд, уміння і навички використовувати дослідницькі методи досліджень. Але таке навчання не дозволяло проявляти та розвивати творчі та дослідницькі здібності майбутніх інженерів.

Таким чином, на основі використання контент-аналізу нами було виділено шість етапів становлення та розвитку дослідницької підготовки інженерів аграрного профілю (рис. 1):

7) *Сучасний етап.* Стрімкий розвиток економіки, технологій та суспільних відносин став в основі розширення педагогічних систем, методик навчання, що реалізуються на основі цілеспрямованої взаємодії змісту, методів, форм та засобів навчання і виховання. Сучасні інтеграційні процеси в освіті спрямовані на індивідуалізацію у навчанні залежно від цілей та умов навчання, що спричинено запитами роботодавців і держави, наближенням змісту навчання до світових стандартів, потенційним можливостями та потребами студентів. Тому означене характеризується уведенням, розробкою та застосуванням індивідуальних навчальних планів та програм, а, відповідно, і застосування різноманітних підходів до організації навчальних процесів, що відбуваються на основі функціонування певних методичних систем навчання.

Нинішня діяльність фахівця, який працює з технікою та технологіями, характеризується його техніко-технологічною професійною спрямованістю, практичним характером досягнення мети, високим ступенем технічної творчості та дослідництва, зв'язком діяльності з наукою та виробництвом.

Висновки і перспективи (Discussion). На даному етапі дослідження метою роботи було виділення характерних особливостей становлення та розвитку підготовки інженерів аграрного профілю до дослідницької діяльності. Проведений аналіз дозволив встановити, на сьогодні збереглися підходи до організації навчального процесу, зорієнтовані на підготовку інженера аграрника, як фахівця-експлуататора техніки, що працює за певними технологіями. Це спрямовує освітній процес у напрямі формування у студентів певного обсягу знань та умінь, які є необхідними у професійній діяльності з урахуванням існуючого рівня розвитку науки і техніки, технологій, що не відповідає вимогам сучасного суспільного прогресу. Сьогод-

нішня підготовка інженерів аграрного профілю в Україні знаходиться на етапі, що вимагає удосконалення освітніх процесів у напрямі розвитку методик навчання, спрямованих на формування дослідницької компетентності фахівця.

Спираючись на отримані результати досліджень, вважаємо пріоритетним напрямом подальшої роботи вивчення проблеми удосконалення освітніх процесів у напрямі розвитку методик навчання, спрямованих на формування дослідницької компетентності фахівця.

Список використаних джерел

1. Білан Л. Л. Система підготовки фахівців-аграрників в Україні (XIX - початок XX ст.): Монографія / Л. Л. Білан, С. О. Білан. – К.: Аграрна освіта, 2011. – 168 с.
2. Буцик І. М. Визначення характерних особливостей методичних систем навчання / І. М. Буцик // Науковий вісник НУБіП України. Серія: Психологія Педагогіка. Філософія. – К.: Міленіум, 2015. – Вип. 230. – С. 35-41.
3. Вощевська О. В. Зміст і процес підготовки інженерів-аграрників у вищій школі США : монографія / О. В. Вощевська. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2011. – 220 с.
4. Горшкова О. О. Подготовка студентов к исследовательской деятельности в контексте компетентностно-ориентированного инженерного образования: Дис... д. пед. наук: 13.00.08. – М., 2017. – 394 с.
5. Готская И. Б. *Маркетинговое проектирование методической системы обучения информатике студентов педвузов: Монография.* – СПб.: Издательство РГПУ им. А. И. Герцена, 1999. – 114 с.
6. Історія інженерної діяльності: Навчальний посібник / С.В.Подлесний, Ю.О.Єрфорт, В.М.Іскрицький. - Краматорськ: ДДМА, 2004. – 128 с.
7. Крыштановская О. В. Инженеры. Становление и развитие профессиональной группы / О. В. Крыштановская. – М., 1989. – 144 с.
8. Манько В. М. Теоретичні та методичні основи ступеневого навчання майбутніх інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / В. М. Манько; – Тернопіль, Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. В. Гнатюка, 2005. – 382 с.
9. Сопівник І. Науково-дослідницька робота студентів як складова їхньої професійної компетентності / І. Сопівник // Вісник Книжкової палати. – 2008. – № 11. – С. 23–25.
10. Тітова О. А. Ретроспективний аналіз процесу становлення системи підготовки інженерів для сільського господарства у Європі та США / О. А. Тітова // Проблеми інженерно-педагогічної освіти», 2015, № 48-49. – Режим доступу до журн.: <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/handle/123456789/5428>.
11. Хоменко Т. Становлення сільськогосподарської техніки в Україні (кінець XIX початок XX століття) / Т. Хоменко // Восьма конференція молодих істориків освіти, науки і техніки : матеріали конф. – К., 2003. – С. 217-221.
12. Шинкарук Л. В. Основні підходи до формування концепції розвитку агропродовольчого сектора економіки України / Л. В. Шинкарук, І. В. Барановська // Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2016. – Вип. 247. – С.374–384.
13. Agricultural engineering in development: human resource development – training and education programs // FAO Agricultural services bulletin / Food and agriculture organization of the United Nations. – Rome, 1992. – 101 p. Accessed:
14. Coyle E. Engineering Education in the US and the EU / Eugene Coyle // Engineering in Context: Academica. – 2009. – 25 p.

References

1. Bilan, L. L., Bilan, S. O. (2011) *Systema pidhotovky fakhivtsiv-ahrarynykiv v Ukrayini (XIX - pochatok XX st.)* [The system of preparation of specialists-agrarians in Ukraine (XIX - early XX centuries)], *Monohrafiya, Kyiv, Ahrarna osvita*, 168.
2. Butsyk, I.M. (2015) *Vyznachennya xarakternykh osoblyvostej metodychnykh system navchannya* [Definition of characteristic features of methodical teaching systems]. *Naukovyj visnyk NUBiP Ukrayiny, Seriya: Psihologiya Pedagogika. Filosofiya, Kyiv, Milenium*, vol. 230., pp. 35-41.

3. Voshchevska, O.V. (2011), Zmist i protses pidhotovky inzheneriv-ahrarynykiv u vyshchiiy shkoli SShA [Contents and process of training engineers-agrarians in the US high school]. Nizhyn, Aspekt-Polihraf, 220.
4. Gorshkova, O.O. (2017), Podgotovka studentov k issledovatel'skoy deyatel'nosti v kontekste kompetentnostno-orientirovannogo inzhener'nogo obrazovaniya [Preparation of students for research activity in the context of competence-oriented engineering education]. Moscow, 394.
5. Gotskaya, I.B. (1999), Marketingovoe proektirovanie metodicheskoy sistemy obucheniya informatike studentov pedvuzov [Marketing designing of the methodical system of teaching computer science for students of pedagogical colleges]. Sanct Petersburg, Izdatel'stvo RGPU im. A. I. Gertsena, 114.
6. Istoriya inzhenernoy diyal'nosti [History of engineering activity] (2004), Kramatorsk, DDMA, 128.
7. Kryishtanovskaya, O.V. (1989), Inzheneriy. Stanovlenie i razvitie professional'noy gruppyi [Engineers. Formation and development of a professional group] Nauka, Moscow, 144.
8. Manko, V.M. (2005), 'Teoretychni ta metodychni osnovy stupenevoho navchannya maybutnikh inzheneriv-mekhanikiv silskohospodarskoho vyrobnytstva [Theoretical and methodical bases of stage training of future engineers-mechanics of agricultural production]. 382.
9. Sopivnyk I. (2008) Naukovo-doslidnytska robota studentiv yak skladova yikhnoi profesiinoi kompetentnosti [Research work of students as a component of their professional competence]. Visnyk Knyzhkovoї palaty. 11. 23–25.
10. Titova, O.A. (2015), Retrospektyvnyy analiz protsesu stanovlennya systemy pidhotovky inzheneriv dlya sil's'koho hospodarstva u Yevropi ta SShA [Retrospective analysis of the process of formation of the system of training engineers for agriculture in Europe and the USA]. Problemy inzhenerno-pedahohichnoyi osvity, pp. 48-49, Available at: <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/handle/123456789/5428>.
11. Khomenko, T. (2003), 'Stanovlennya silskohospodarskoyi tekhniki v Ukrayini (kinets XIX pochatok XX stolittya) [The formation of agricultural machinery in Ukraine (end of the XIXth to the beginning of the 20th century)]. Vosma konferentsiya molodykh istorykiv osvity, nauky i tekhniki, Kyiv, 217–221.
12. Shynkaruk, L. V., Baranovska I. V. (2016) Osnovni pidkhody do formuvannia kontseptsii rozvytku ahroprodo-volchoho sektora ekonomiky Ukrainy [The main approaches to the formation of the concept of development of the agro-food sector of the economy of Ukraine]. Naukovyi visnyk NUBiP Ukrainy. Seriya: Ekonomika, ahraryni menedzhment, biznes. 247. 374–384.
13. Food and agriculture organization of the United Nations (1992), 'Agricultural engineering in development: human resource development – training and education programs', FAO Agricultural services bulletin, 101 p.
14. Coyle, E. (2009), 'Engineering Education in the US and the EU', Engineering in Context, Academica. 25 p.

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ПОДГОТОВКИ ИНЖЕНЕРОВ АГРАРНОГО ПРОФИЛЯ К ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

И. М. Буцьк

Аннотация. В статье охарактеризована организации учебного процесса по формированию исследовательских способностей на этапах зарождения инженерной подготовки и подготовки инженеров для сельского хозяйства, внедрение методик с элементами исследования, широкого привлечения студентов к научно-исследовательской работе, введение научно-исследовательской работы студентов как обязательного элемента учебного процесса, снижение исследовательской подготовки инженеров аграрного профиля, направленность современного образования.

Ключевые слова: исследовательские способности, система, методическая система, методика обучения, инженер аграрного профиля.

FORMATION AND DEVELOPMENT OF PREPARATION OF ENGINEERS OF THE AGRARIAN PROFILE FOR RESEARCH ACTIVITIES

I. M. Butsyk

Abstract. The article describes the organization of the educational process in the formation of research capabilities at the stages of the initiation of engineering training and training of engineers for agriculture, the introduction of techniques with elements of research, the wide involvement of students in research work, the introduction of research work of students as an indispensable element of the educational process, research training of engineers in the agricultural profile, the focus of modern education.

Keywords: research capabilities, system, methodical system, teaching methods, engineer of an agricultural profile.

УДК 378.035.6 : 34 + 82

ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТАХ

Н.А. ВАРИВОДА, магістрантка кафедри педагогіки

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: variwoda@ukr.net

Анотація. У статті розглядаються основні аспекти виховання майбутніх громадян нашої держави на засадах морально-патріотичних цінностей та аналізується їх відображення як у педагогічній літературі, так і у діючих нормативно-правових актах. Вказується, що проблему виховання моральних цінностей досліджували як педагогіки-класики, так і сучасні педагоги-новатори. Зазначається, що зміст та теоретико-методологічні основи морального виховання всебічно висвітлюються у нормативно-правових документах. Акцентується увага на важливості виховання морально-патріотичних цінностей у підростаючого покоління громадян.

Ключові слова: моральне виховання, патріотичне виховання, патріотизм, патріотичні цінності, національна самосвідомість, національні герої.

Актуальність (Introduction). На сьогодні одним із пріоритетних завдань держави є формування свідомого громадянина, всебічно розвиненої, гуманістично спрямованої особистості із сформованим світоглядом та яскраво вираженими морально-патріотичними якостями. Тема виховання громадянина-патріота є дуже актуальною, адже вона стосується кожного з нас і є тісно пов'язаною з політичною ситуацією в державі, з захистом національних інтересів України. Саме від рівня розвитку морально-патріотичних якостей у людини залежить її ставлення до своєї країни, народу, оточуючого середовища, культурної спадщини. Утвердження моральних цінностей у свідомості людини – завжди актуальна проблема психолого-педагогічної науки, що відображено в завданнях сучасної освіти, зафіксованих у нормативно-правових актах та програмних документах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Analysis of recent researches and publications). Ще з давніх часів проблеми морально-патріотичного виховання досліджували багато науковців: Нестор Літописець, Ярослав Мудрий, Іларіон, Володимир Мономах, П.Орлик, Г.Сковорода, Т.Шевченко, П.Куліш, Леся Українка, І.Франко, М.Грушевський, В.Винниченко, С.Рудницький. У працях таких педагогів, як Х.Алчевської, Г.Ващенко, О.Духновича, І.Огієнка, С.Русової, К.Ушинського, Я.Чепіги, А.Макаренка та В.Сухомлинського теж досліджено багатогранні аспекти патріотичного виховання особистості [3]. У сучасній педагогічній науці окремі аспекти морального та національно-патріотичного виховання розробляють І.Бех, Н.Волошина, Г.Шевченко, А.Капська, В.Неділько, Є.Пасічник, Б.Степанишин, О.Вишневський, В.Кремень, Ю.Бондаренко, В.Довбищенко, Р.Захарченко, П.Ігнатенко, В.Каюков, О.Онищук, С.Павх, Р.Сопівник [14] та ін.

Мета (Purpose). Дослідити основні засади виховання моральних цінностей громадянина-патріота у педагогічній літературі та нормативно-правових документах.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація.

Результати (Results). У центрі останніх громадських та наукових дискусій часто